

Kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Tausta

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt valtion nuorisoneuvostolta kirjallista asiantuntijalausuntoa valtion talousarviosta vuodelle 2024 (HE 41/2023 vp) sekä valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta 2024—2027 (VNS 1/2023 vp). Lausuntoa pyydetään erityisesti koulutuksen tasa-arvon, korkeakoulutuksen, TKI-rahoituksen, vapaan sivistystyön sekä liikunnan osalta.

Yleistä

Nuoret kasvavat ajassa, jota leimaa epävarmuus ja ennakoimattomat muutokset. Pandemia-ajan jälkiä korjaillaan yhä, ilmastokysymykset haastavat totuttuja tulevaisuudenkuvia ja turvallisuustilanne on heikentynyt globaalisti. Viime vuosien kriisit ovat koetelleet laajasti nuorten hyvinvointia.

Valtaosa nuorista voi hyvin, mutta osa nuorista voi todella huonosti. Hyvinvointi on polarisoitunut ja eriarvoistunut. Nuoruus on ihmisen elinkaaren vähävaraisin vaihe. Tutkimusten mukaan lapsiperheköyhyys on yhdistetty erilaisiin hyvinvoinnin vajeisiin, kuten rikolliskäyttäytymiseen ja sairauksiin¹. Huono-osaisuus on vahvasti periytyvää ja perheen toimeentulovaikeuksilla on tutkittu yhteys lasten matalaan koulutustasoon². Lisäksi Nuorisobarometreissä on ollut viitteitä siitä, että taloudelliset haasteet ovat vaikuttaneet esimerkiksi opintojen keskeyttämiseen³.

Nuorten, etenkin tyttöjen ja nuorten naisten yksinäisyys on lisääntynyt ja kohtalainen tai vakava ahdistuneisuus on kasvanut. Myös kokemus terveydestä on heikentynyt merkittävästi.⁴ Ikätoverisuhteilla on tutkitusti vahva yhteys yksinäisyyden kokemuksiin ja kavereiden kasvokkaisten tapaamisten merkitys yksinäisyyden ehkäisijänä on vahva⁵.

Valtion nuorisoneuvoston huomiot valtion talousarvioesityksestä 2024

1. Koulutuksen tasa-arvo nuorten näkökulmasta

Valtion nuorisoneuvosto näkee myönteisenä muutoksena sen, että korkeakoulujen aloituspaikkamääriä lisätään, koulutusastetta pyritään nostamaan sekä vahvistetaan oppimisen tukea ja opinto-ohjausta ammatillisessa sekä lukiokoulutuksessa mukaan lukien tutkintoon valmentava koulutus. Etenkin lisärahoitusta tutkintoon valmistavaan koulutukseen ja näin panostamista koulutuksen nivelvaiheisiin pidetään valtion nuorisoneuvostossa tärkeänä. Samoin perusopetuksen tasa-arvorahoituksen vakiinnuttaminen nähdään myönteisenä panostuksena.

¹ Ristikari, T. ym. 2018 [Suomi lasten kasvuympäristönä](#)

² Ristikari, T. ym. 2016 [Suomi nuorten kasvuympäristönä](#)

³ Pekkarinen, E. & Myllyniemi, S. 2017 [Nuorisobarometri 2016](#)

⁴ Helenius, J. & Kivimäki, H. 2023 [Kouluterveyskysely 2023](#)

⁵ Kivijärvi 2023 [Nuorisobarometri 2022](#)

Talousarvioesityksen mukaan opintotuki muuttuu enemmän lainaperusteiseksi. Kynnys lainan ottamiselle opiskelija varten on matalampi silloin, kun työllistymismahdollisuudet ja koulutusalan tulotaso ovat hyvät. Suurin osa opiskelijoista valmistuu ja työllistyy, mutta neuvosto kantaa erityistä huolta niistä, joiden opinnot jäävät kesken tai jotka eivät työllisty valmistumisen jälkeen. Vuonna 2021 ammattikoulututkinnon suorittaneista nuorista joka seitsemäs oli työttömänä vuosi opintojen päättymisen jälkeen⁶. Opintonsa keskeytti vuonna 2021 ammattikoulussa 12,6%, ammattikorkeakoulussa 17,4% ja yliopistoissa 5,7% nuorista⁷. Tilastojen mukaan opintolainojen takaisinmaksuongelmat ovat lisääntyneet⁸, kun korot ovat nousseet ja opintovelan määrät ovat kasvaneet⁹. Valtion nuorisoneuvosto pitää huolestuttavana kehityksenä sitä, että opintotuen lainapainotteisuuden kasvaessa opiskelijoiden velkaantumisaste nousee. Tämä lisää opiskelijoiden taloudellista eriarvoisuutta myös myöhemmissä elämänvaiheissa.

Samalla kun opintotuen lainapainotteisuus lisääntyy, opintorahan indeksikorotus jäädytetään eikä lainan hyvityksessä huomioitavia enimmäismääriä ei ole esitetty nostettavaksi. Lisäksi asumistuesta poistetaan ansiotulovähennys, asumistuen perusomavastuuta korotetaan ja tasoa tarkistetaan. Nämä kaikki muutokset osuvat kohtuuttomalla tavalla juuri nuoriin opiskelijoihin, mutta myös laajemmin koko nuorten ikäryhmään. Talousarvioesityksen mukaan pienituloisuus kasvaa eniten yksinasuvien nuorten aikuisten kohdalla. Sosiaaliturvan leikkausten yhteisvaikutukset osuvat kipeästi juuri 18–24-vuotiaisiin nuoriin aikuisiin ja yhden hengen talouksiin, esimerkiksi opiskelijoihin – sekä välillisesti myös yksinhuoltajien kotitalouksissa asuviin nuoriin¹⁰. Koska yhteys lapsiperheköyhyyden ja nuorten matalan koulutustason välillä on kiistaton, valtion nuorisoneuvosto haluaa nostaa esiin huolen siitä, onko kouluttautumisen mahdollisuudet yhdenvertaiset kaikille Suomessa asuville nuorille, perheen sosioekonomiseen taustaan katsomatta.

2. Nuorisotyön merkitys syrjäytymisen ehkäisijänä ja hyvinvoinnin vahvistajana

Valtion nuorisoneuvosto pitää hyvänä suuntana sitä, että koulu- ja oppilaitosnuorisotyön rahoitusta vakiinnutetaan. Koulunuorisotyön merkitys on tunnustettu ja nuorisotyö nähdään tärkeänä osana kouluissa ja oppilaitoksissa tarjottavaa matalan kynnyksen tukea. Samalla valtion nuorisoneuvosto nostaa esiin muuhun nuorisotyöhön sekä etsivään nuorisotyöhön ja työpajatoimintaan avustustasoihin kohdistuvat pienennykset.

Valtion nuorisoneuvosto näkee ristiriitaisena sen, että samaan aikaan kun hallitusohjelmassa nostetaan nuorten syrjäytyminen ja pahoinvoinnin kasvu yhdeksi yhteiskuntamme suurimmista haasteista¹¹, leikataan juuri kaikista haavoittuvammassa asemassa olevien nuorten palveluista. Tutkimusten mukaan etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta auttavat ratkaisevalla tavalla koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevia nuoria kouluttautumaan ja työllistymään sekä ehkäisee verrattain edullisella tavalla syrjäytymistä ja mielenterveysongelmia¹². Valtion nuorisoneuvosto näkee tärkeänä turvata matalan kynnyksen palveluiden

⁶ Tilastokeskus 2022 [Sijoittuminen koulutuksen jälkeen](#)

⁷ Tilastokeskus 2022 [Koulutuksessa keskeyttäminen](#)

⁸ Kela 2023 [Koosteraportti opintolainan korkoavustus](#)

⁹ Rautesalo, T. 2022 [Kelan opintoetuustilasto 2021/2022](#)

¹⁰ STM 2023 [Vuoden 2024 sosiaaliturvamuutosten yhteisarviointi](#)

¹¹ Hallitusohjelma 2023 [Vahva ja välittävä Suomi](#)

¹² Vauhkonen, T. & Hoikkala, T. 2020 [Syrjäytymisen lasku](#).

Valtion nuorisoneuvosto

Lausunto
Valtion nuorisoneuvosto
18.10.2023

rahoitusta, joiden avulla tuetaan erityisesti yhteiskunnan heikoimmassa asemassa olevia nuoria, joiden voimavarat ja toimintakyky ovat rajalliset.

Valtion nuorisoneuvosto peräänkuuluttaa taloudellisia panostuksia nuorisotyöhön ja nuorten palveluihin. Nuorisotyöllä on merkittävä rooli nuorten ikätoverisuhteiden tukemisessa. Panostamalla resursseja ennaltaehkäisevään nuorisotyöhön edistetään samalla nuorten hyvinvointia, lisätään mahdollisuuksia kohdata turvallisia aikuisia sekä tuetaan nuorten kasvokkaisia tapaamisia sekä omaehtoista vapaa-aikaa.

Helsingissä 18.10.2023

Valtion nuorisoneuvoston puolesta,
Jenni Palomäki
vs. pääsihteeri